

Список використаних джерел та літератури

1. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК України). – Ф. 274. – Оп. 4. – Спр. 583.
2. ЦДІАК України. – Ф. 321. – Оп. 1. – Спр. 239. – 232 арк.
3. ЦДІАК України. – Ф. 326. – Оп. 2. – Спр. 132. – 108 арк.
4. ЦДІАК України. – Ф. 336. – Оп. 4. – Спр. 20. – 296 арк.
5. ЦДІАК України. – Ф. 336. – Оп. 4. – Спр. 35. – 274 арк.
6. ЦДІАК України. – Ф. 336. – Оп. 4. – Спр. 36. – 281 арк.
7. Наумов С. О. Український політичний рух на Лівобережжі (90-ті рр. XIX ст. – лютий 1917 р.): монографія / С. О. Наумов. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2006. – 344 с.
8. Філоретова Л. Діяльність української учнівської організації «Юнацька спілка» в роки першої світової війни [Текст] / Л. Філоретова // Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: Збірник наукових праць. – Київ, 2002. – Вип. 4. – С. 183-195.

Олександр Жуковський
(м. Житомир)

ЄВРЕЙСЬКЕ ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО У 20-Х РР. XX СТ.

На особливу увагу в контексті радянської політики коренізації заслуговує проблема розвитку національних театрів, які стали своєрідними центрами зростання культурно-освітнього рівня євреїв у досліджуваний період.

Єврейське радянське театральне мистецтво розпочало своє існування з організації «Центральної єврейської театральної студії Всеукраїнського театального комітету». Вона виникла згідно постанови Народного комісаріату освіти України від 8 квітня 1919 року. А вже у вересні цього ж року прийняла назву театр-студія «Культур-Ліга». Своєю назвою вона завдячувала однойменній культурно-просвітницькій організації, яка фінансувала театр-студію. Цей театр-студія проіснував у Києві до 1 грудня 1921 року, а потім переїхав до Москви. До переїзду його роботою керували кращі театральні спеціалісти та режисери: С.Ю. Висоцька, К.А. Марджанов, А.М. Смірнов, М. Мордкін, Б. Інжинська та інші [1, арк.43].

У Москві творчою роботою студії завідували такі видатні метри театального мистецтва, як Є.Б. Вахтангов (до смерті у 1922 р.), В.Е. Меєрхольд та їх асистенти [1, арк.46].

У зв'язку з тим, що єврейського державного театру в Україні не було, то на противагу «вільним художнім кооперативам» ЦК КП(б)У запропонував створити прогресивний єврейський театр з яскравим

репертуаром, який би поєднав як художній фактор, так і агітаційний. Він повинен був зайняти провідні позиції у культурному обслуговуванні єврейського етносу [4, арк.6]. Тому на засіданні відділу агітації та пропаганди ЦК КП(б)У від 13 лютого 1924 року приймається рішення про організацію державного єврейського театру і про переговори з цього приводу з єврейською студією у Москві [2, арк.32].

Дане питання розглядалося і на засіданні Ради народних комісарів УСРР 19 червня 1924 року. На ньому було вирішено виділити кошти на переведення студії назад в Україну, але вже під назвою «Перший єврейський державний театр України» [3, арк.112].

Після повернення театру, але вже у Харків, при ньому організовується своєрідна школа для підготовки молодих єврейських професійних режисерів та викладачів. Була сформована «режисерсько-лаборантська» група із шести чоловік, які безпосередньо брали участь у постановках різних режисерів та переймали досвід багатьох викладачів [1, арк.47]. Їх роботою керував художній керівник єврейського театру Е.Б. Лойтер.

Театральний сезон єврейським театром відкривається у грудні 1926 року п'єсою «Пурім шпіль» – єврейський балаган [5, с. 162]. До кінця 20-х років театр досить плідно працював не лише у Харкові, а гастролював зі своїм репертуаром по інших містах України.

У Києві з 1922 по 1929 рік діяв ще один єврейський театр «Кунст-Вінкл» («Куточок мистецтва») під керівництвом Луневського. До його складу входили такі талановиті актори: Е. Абеліов, З. Алескер, Л. Бугова, А. Гайдарін, Р. Каплан, Л. Калманович, С. Клейман, М. і Е. Ліфшиць, С. Ейдельман та інші. Репертуар театру включав близько 40 творів єврейської та світової класики. Найбільшою популярністю у глядачів користувалися вистави за п'єсами «Лех-Лехо» та «Тів'є дер Мільхігем» Шолом Алейхема, «Гріне фельдшер» Гіршбейна, «Мотьке Ганєв» Аша та багато інших [6, с. 407].

У 1929 році цей театр реорганізовується у пересувний. Творчий колектив зберіг свою основу, але вже під назвою «Ройтер факел» («Червоний факел»). Театр знову став популярний серед єврейського населення не тільки України, але і Білорусії. Однак у 1931 році він був остаточно розформований.

У грудні 1924 року у Києві міським відділом профспілок організовується художній театральний колектив «Безкер» під керівництвом московського режисера Г. Стрижевського. Перша постановка

цього театру відбулася 28 грудня 1924 року. Глядачам були представлені «Главбух»(Шарж), «Дер найер Дибук», «Безробітні» [5, с.154].

Цей художній колектив відрізнявся в основному сатиричними постановками, які висміювали негативні риси характеру людей: жадібність, неробство та інші. Таким чином, такого роду постановки мали на меті всебічно популяризувати соціалістичний спосіб життя серед єврейського населення.

Отже, починаючи з 20-х років ХХ ст. в Україні виникають єврейські театральні колективи, основною метою яких було забезпечення культурних потреб даного етносу. Важливою подією для єврейського культурного життя стало створення Державного єврейського театру України. Крім цього активно працювали театральні колективи «Кунст-Вінкл», «Ройтер факел», «Безкер».

Список використаних джерел та літератури

1. ЦДАВО України. – Ф. 413. – Оп. 1. – Спр. 320
2. ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. 3. – Спр. 996.
3. ЦДАВО України. – Ф. 413. – Оп. 1. – Спр. 1.
4. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 776.
5. Правда історії: діяльність єврейської культурно-просвітницької організації «Культурна Ліга» у Києві (1918-1925): Зб. Документів і матеріалів / Укл. М.О. Рибаків. – К.: Київ, 2001. – 207с.
6. Підпригора О.Єврейський театр / Нариси з історії та культури євреїв України. – К.: Дух і літера, 2008. – 440 с.

Наталія Джура, Галина Стародубець
(м. Житомир)

АНТИРЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ВЛАДИ ВПРОДОВЖ 1920-1930-Х РОКІВ

Репресії 1937-1938 рр. стали чорною сторінкою історії України . Радянська влада використовувала, репресії як головний метод утвердження та захисту тоталітарного режиму та реалізації завдань внутрішньої політики. В списки, так званих, «ворогів народу» потрапили представники практично всіх категорій населення СРСР, у тому числі й церковнослужителі.

Антирелігійна політика радянської влади загалом, та в період Великого терору, зокрема, вже стала предметом наукових досліджень у